

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2021/2022

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Eva Palivodová
Identifikační číslo studenta: 26901111

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Historické vědy
Studijní obor: České dějiny
ID studia: 314767

Název práce: Propaganda v Československu v letech 1948-1956.
Obrazy vnějšího nepřítele - produkce a reprodukce
Pracoviště práce: Ústav českých dějin (21-UCD)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: Mgr. Miroslav Michela, Ph.D.
Oponent(i): doc. Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.

doc. PhDr. Jan Randák, Ph.D.

Datum obhajoby: 27.06.2022 **Místo obhajoby:** Praha

Termín: řádný

Průběh obhajoby: 10:04 Předseda komise prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. zahájil obhajobu, představil sebe, přítomné členy komise. Následně představil studentku Mgr. Evu Palivodovou.
10:05 Školitel Mgr. Miroslav Michela, Ph.D. seznámil přítomné se svým hodnocením studentčina studia a její disertační práce. Vyzdvihl způsob její práce, označil ji velmi za zodpovědnou a schopnou studentku. V prvních letech doktorandského studia publikovala osm článků a byla i zapojena do mezinárodního výzkumného programu. Připomenul, že studentka pracuje s pamětníky a že absolvovala studium psychologie, což se pozitivně promítlo v její disertační práci. Disertační práce je velmi přínosná, založená na velkém množství primárních zdrojů. Její pozdější odevzdání ovlivnily mateřské povinnosti studentky.
10:10 Předseda komise prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. poté vyzval studentku, aby ve stručnosti představila svou disertační práci. Studentka nejdříve zdůvodnila výběr tématu své disertační práce a poukázala na neustálou aktuálnost fenoménu obrazu nepřátel (v dnešní době např. v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu či pandemií covidu 19). Protože problematika obrazů nepřátel v poválečném Československu je velice široká, rozhodla se soustředit jen na její část – dominantní obrazy vnějších nepřátel. Při tom se zabývala reprezentacemi vnějších nepřátel, jak je publiku předkládali českoslovenští komunističtí propagandisté. Následně studentka představila pramennou základnu disertační práce, kterou tvoří především dobová periodika a brožury, vizuální i audiovizuální prameny (plakáty, karikatury, fotografie, částečně i filmy), jež jsou

komplementovány spisovým materiálem z archivních fondů. Posléze detailně popsala strukturu disertační práce, jež je členěna do šesti kapitol (teoretické zakotvení problematiky, systém československé propagandy, protiimperialistická propaganda, obrazy nepřítelů Německa, obrazy ideového protivníka Vatikánu a katolické církve, obrazy poúnorových emigrantů). Ve svém výzkumu dospěla k závěru, že obrazy nepřátel se dynamicky měnily podle aktuálních politických potřeb, reagovaly na domácí i mezinárodní dění. Jejich základ byl ale stabilní. Jednotlivé obrazy vnějších nepřátel zapadaly do jednotného narativu, kterým byl příběh velkého spiknutí kapitalistů a dalších nepřátel a koncept boje za mír.

10:23 Oponent doc. PhDr. Jan Randák, Ph.D. seznámil přítomné s hlavními body svého posudku. Práce Evy Palivodové je dílem zdařilým, které se inspirovalo zahraniční literaturou. Tyto inspirace aplikovala na české prostředí. Práce je dobře strukturovaná a výběr témat vhodný. Práce je z formálního hlediska bezchybná, oceňuje zařazení obrazové přílohy přímo do textu. Zdůraznil, že práce je přínosná, vyzdvihl výzkum institucionálního zájmu propagandy. Oponent položil studentce následující otázky:

1. Zvolila byste si i dnes dané téma a přistoupila k jeho realizaci stejným způsobem, nebo byste si v rámci problematiky obrazů vnějšího nepřítelů kladla jiné otázky? A případně jaké? Jaké další konceptuální inspirace se nabízejí?

2. Jaká byla reflexe obrazů vnějšího nepřítelů? Lze odhadnout, jak úspěšná tato propaganda byla v působení na veřejnost?

3. Bylo by možné sledovat proces utváření a reprodukce obrazů nepřátel v místním prostředí (např. podniky, školy)?

Oponent závěrem konstatoval, že práci Mgr. Palivodové doporučuje k úspěšné obhajobě a předběžně ji klasifikuje jako prospěšnou.

10: 29 Předseda komise prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. shrnul posudek nepřítomné oponentky doc. Mgr. Denisy Nečasové, Ph.D. a seznámil přítomné s hlavními body jejího posudku. Text podle paní oponentky je dobře strukturovaný a přínosný. Ptá se však, zda cíle nemohly být precizněji formulovány? V závěru posudku se ptá, jak se závěry práce shodují se stávajícími interpretacemi a v jakých se liší či je narušují? Studentce vytýká, že místy používá popularizační jazyk.

Předseda komise přečetl závěr posudku oponentky, který konstatoval, že předkládaný text splňuje požadavky standardně kladené na tento typ kvalifikačního výstupu a vřele ho doporučuje k obhajobě.

10:32 Studentka reagovala na posudky oponentů a jejich položené otázky. Na otázky doc. PhDr. Jan Randáka, Ph.D. odpověděla následovně:

1) Téma by se zvolila stejné, ale přistoupila by k němu jiným způsobem, koncentrovala by se více na interakci nepřátelských propagand. Např. jak na sebe reagovalo Rádio Svobodná Evropa a Možné by byla komparace ve větším časovém úseku – kontinuity a diskontinuity jednotlivých diskurzů, popř. srovnání vývoje v různých zemích východního bloku. Výzkumem dospěla, že jednotlivé propagandistické kampaně nebyly izolované, byly součástí několika velkých příběhů

2) Bylo to různé. Zatímco například obrazy nepřátel Německa byly úspěšné až příliš úspěšné, u Američanů tomu tak nebylo. Bylo to způsobeno tím, že v případě Německa tyto obrazy navazovaly na předchozí obrazy nepřátel, kde naopak působila diskontinuita a propagandisté se snažili změnit dosavadní pozitivní vnímání, jako v případě USA (osvoboditelé části Čech), moc se jim to nedařilo.

3) Studentka se domnívá, že v případě podniků by se to dalo sledovat, např. má pozitivní zkušenost v tomto ohledu se Škodovými závody, kde existují vhodné prameny. V případě školního prostředí je skeptičtější, této problematice se příliš nevěnovala, ale je možné, že i k tomuto vhodným pramenům existují.

Na otázky nepřítomné doc. Mgr. Denisy Nečasové, Ph.D.

odpověděla následovně: Vrací se ještě k připomínce z posudku, zda je funkční kategorizace Satjukow a Griese na kulturní, hospodářské, politické nepřátele. Domnívá se, že ano. Poté se vrátila k tomu, jak jsou závěry práce kompatibilní s jinými výzkumy. Tyto otázky řešila v úvodu, nyní se k nim ještě vyjádřila.

10: 47 Předseda komise prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. zahájil diskusi:

V následné diskusi vystoupili:

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc. se zeptal, jaké další plány má studentka s prací? Zda bylo nebylo prospěšné sledovat propagandu i v dalším časovém období (60. a 70. léta) či v mezinárodních souvislostech? Zda dnešní ruská propaganda se inspirovuje v té sovětské (negativní obraz Američanů)? Studentka odpovídá, že prostor pro mezinárodní souvislosti zde jsou, komunistické Československo např. přebíralo karikatury ze SSSR. Přenos do současné ruské propagandy podle studentky existují, používají se stejné obrazy (Ukrajinci – nacisté, fašisté)

prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.: Jestli vnímá, že obrazy nepřátel nejsou jen čistý derivát propagandy, ale roli zde hrají i expertní organizace? Nakolik je to způsobeno tím, že zde je vrcholná fáze studené války? Byl v této době Izrael významný nepřítel? Studentka odpovídá, že roli expertních organizací detailně nesledovala, ale přiznává, že postoje armády a bezpečnostních složek roli hrálo. Izrael je specifická záležitost, podobně jako Jugoslávie, zasloužilo by to zvláštní studii. V této práci na to nebyl prostor. Když např.

procházela Rudé právo, tak mnoho zmínek o sionismu nenalezla.

doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D. má podněty pro případné rozpracování práce pro knižní vydání. Studentka by mohla více využít digitální archiv, kde jsou naskenovány některé propagační spisky, jež by práci vhodně prohloubily. Pan docent se ptá, jaké byly principy výběru propagandistických spisů, které byly zhusta přebírány ze SSSR? Dále podotýká, že by šlo rozšířit kapitulu o USA v souvislosti s tamějším konzumním způsobem života (žvýkačky, jazz, neonové reklamy). Upozorňuje, že v případě propagandy v továrnách, se v podnikových fondech často zachovaly i nástěnky, jež byly jednou z forem propagandy. Nebylo by možné sledovat diferenciovanější obraz nepřítele? Např. v případě černochoů – pokus vytvořit obraz dobrého Američana, který je utiskován zlým Američanem? Také se přimlouvá, aby se studentka více podívala i na západní obrazy nepřítele. Často podobné – stejný inspirační vzor (nacistické Německo).

Studentka reagovala: nejen američtí černoši jsou líčeni pozitivně, ale i dělníci (třídní rozměr). Používání stejných konceptů s opačnými znaménky je přímo zakořeněno v konceptu obrazu nepřátel – mluví se o tzv. zrcadlení.

prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.: V práci vůbec nepracujete s konceptem propagandy, je to tím, že to nebylo relativní? Např. reakce na propagandistické kroky USA? Studentka sledovala tyto otázky omezeně, už na to v práci ale nebyl prostor.

11:10 Předseda komise prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

11:12 Předseda komise seznámil studentku a přítomné s výsledkem obhajoby: počet členů komise 7, přítomno členů komise 7, kladných hlasů 7, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována – prospěla.

Zapisovatel: Svatopluk Herc

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.
Členové komise:	doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.
	prof. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D.
	prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.
	prof. PhDr. Michal Stehlík, Ph.D.
	Mgr. Miroslav Michela, Ph.D.
	doc. PhDr. Jan Randák, Ph.D.